

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การยอมรับการตัดพื้ต้นกาแฟของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
Adoption of Coffee Rejuvenation Technology by Farmers in Khao Talu
Sub-District, Sawi District, Chumphon Province

ศรีวรรณ เลอสรวง (Sriwan Lersuang)* บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)**

พรชูลย์ นิลวิเศษ (Pornchulee Nilvises)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพส่วนบุคคลทางเศรษฐกิจและสังคม (2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการตัดพื้ต้นกาแฟ (3) ความคิดเห็นต่อการตัดพื้ต้นกาแฟ (4) การยอมรับการตัดพื้ต้นกาแฟ (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการตัดพื้ต้นกาแฟ (6) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการตัดพื้ต้นกาแฟของเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่ตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร จำนวน 716 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ได้จำนวน 257 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติไคสแควร์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 46.74 ปี มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.88 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มีอาชีพหลักทำสวน ประสบการณ์การปลูกกาแฟเฉลี่ย 10.32 ปี พื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 8.57 ไร่ ปลูกแบบสวนเดี่ยว อายุต้นกาแฟเฉลี่ย 8.76 ปี มีแรงงานในการผลิตกาแฟเฉลี่ย 4.12 คน รายได้จากการผลิตกาแฟเฉลี่ย 133,268 บาท และรายจ่ายการผลิตกาแฟเฉลี่ย 38,199 บาท ได้รับการอบรมเฉลี่ย 1.9 ครั้ง ได้รับข้อมูลข่าวสารในการปลูกกาแฟค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร (2) เกษตรกรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการตัดพื้ต้นกาแฟในภาพรวมอยู่ในระดับมีความรู้ (3) เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดพื้ต้นกาแฟในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (4) ด้านการยอมรับเทคโนโลยีการตัดพื้ต้นกาแฟ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าในอนาคตจะตัดพื้ต้นกาแฟ โดยในปัจจุบันมีการตัดพื้ต้นกาแฟเมื่อถึงหลักหักเสียหายจากภัยธรรมชาติหรือจากการทำลายของโรค-แมลงศัตรูกาแฟ ทั้งนี้ (5) พบว่าเกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการตัดพื้ต้นกาแฟในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (6) ผลการทดสอบสมมุติฐานปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการตัดพื้ต้นกาแฟ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการปลูกกาแฟ อายุต้นกาแฟ จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้จากกาแฟ ประสบการณ์การปลูกกาแฟ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการอบรม และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการตัดพื้ต้นกาแฟของเกษตรกร เพื่อส่งเสริมให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีการตัดพื้ต้นกาแฟมากขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนด้านต่างๆ แก่เกษตรกร การส่งเสริมการผลิตกาแฟคุณภาพเพื่อเพิ่มราคาจำหน่าย และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกาแฟ รวมทั้งการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร

คำสำคัญ กาแฟ การตัดพื้ต้นกาแฟ จังหวัดชุมพร

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sriwan159@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.sc.th

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pornchulee.nil@stou.ac.th

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study (1) personal and socio-economic backgrounds of farmers, (2) fundamental knowledge of coffee rejuvenation technology of farmers, (3) opinion towards coffee rejuvenation technology of farmers, (4) adoption of coffee rejuvenation. (5) problems and suggestions for coffee rejuvenation, (6) factors relating to an adoption of coffee rejuvenation.

Population in this research was a number of 716 coffee farmers in Khao Talu Sub-District, Sawi District, Chumphon Province. By simple random sampling, 257 samples were determined by using Taro Yamane formula in determining the sampling size. Research instrument for data collection was interview form. Statistics used for data analysis including percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

Research findings were showed that: (1) Most of the farmers were female with the average age of 46.74 years. The average household member was 3.88 persons. They finished primary education. The main occupation was coffee farmers. The average experience in growing coffee was 10.32 years. The average farming area was 18.50 rai (1 rai = 1,600 square meters), out of 8.57 rai was coffee growing area owned by them with title deeds. Growing coffee was single plantation. The average age of coffee tree was 8.76 years. The average labor for coffee production was 4.12 persons. The average income from coffee production was 133,268 baht while the average expense in coffee production was 38,199 baht. The average participation in training was 1.9 time. They received coffee information at low level. They mostly received from agricultural extensionists, television, and study visit. (2) The farmers had fundamental knowledge on coffee rejuvenation opinion at high level. (3) The farmers had overall coffee rejuvenation opinion at medium level, and suggested that coffee rejuvenation was the method to accelerate to grow new branches as to revive the coffee tree as long as possible. (4) In terms of adoption of coffee rejuvenation technology, most of the farmers were expected to conduct coffee rejuvenation in the future. At present, rejuvenation would be done after the main branches were broken down by natural disaster or damaged by coffee diseases or pests. (5) The overall problem in coffee rejuvenation was at low level i.e. they had no knowledge in coffee rejuvenation technology. (6) From hypothesis test of factors relating to adoption of coffee rejuvenation technology, it was found that age, education level, number of household members, size of agricultural land, and characteristics of growing coffee, age of coffee trees, number of household labor, income from coffee and experience in growing coffee, group membership, training attendance and support from agricultural extensionists relating to an adoption of coffee rejuvenation technology. To promote more adoption of coffee rejuvenation technology, it was suggested that public sector must provide support to farmers i.e. knowledge, equipment/tools for coffee rejuvenation, promotion of good quality coffee production for additional selling price i.e. organic coffee production, GAP coffee standard, increasing dissemination of coffee information production as well as promotion of group integration by farmers.

Keywords: Coffee, Coffee Rejuvenation Technology, Chumphon Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของเศรษฐกิจโลก ผลผลิตกาแฟของโลกปี 2555 มีประมาณ 8.03 ล้านตัน ในกลุ่มประเทศอาเซียนมี 1,912,300 ตัน คิดเป็นร้อยละ 23 ของผลผลิตกาแฟโลก โดยประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีผลผลิตกาแฟมากที่สุดของกลุ่มประเทศอาเซียน ในปี 2555 มีผลผลิตมากถึง 1,260,000 ตัน คิดเป็นร้อยละ 65.65 ของกลุ่มประเทศอาเซียน รองลงมาคือ ประเทศอินโดนีเซีย 498,000 ตัน คิดเป็นร้อยละ 25.96 สำหรับประเทศไทยอยู่ในอันดับที่สาม 41,461 ตัน คิดเป็นร้อยละ 2.14 ลาวมีปริมาณผลผลิต 33,000 ตันคิดเป็นร้อยละ 1.72 และฟิลิปปินส์ มีปริมาณผลผลิต 27,300 ตัน คิดเป็นร้อยละ 1.42 ตามลำดับ ในขณะที่มูลค่าการส่งออกเมล็ดกาแฟสำเร็จรูปในตลาดอาเซียนปี 2552 ประเทศผู้นำคือมาเลเซีย มีปริมาณการส่งออก 62,822 ตัน รองลงมาคือ สิงคโปร์ และไทย มีปริมาณการส่งออก 27,884 ตัน และ 25,808 ตัน ตามลำดับ ประเทศไทยมีการส่งออกในปริมาณที่สูงขึ้นทุกปี การกำหนดยุทธศาสตร์กาแฟเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตกาแฟจึงเริ่มต้นตั้งแต่ปี 2552-2556 โดยความร่วมมือของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต 2) เพื่อลดต้นทุนการผลิต 3) เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และ 4) เพื่อสร้างเสถียรภาพราคากาแฟ แม้ว่าศักยภาพของประเทศไทยยังอยู่ในระดับปานกลางที่สามารถส่งออกผลิตภัณฑ์ได้อย่างต่อเนื่อง ยังคงมีการพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันมากยิ่งขึ้นย่อมมีโอกาสขยายตลาดกาแฟในกลุ่มประเทศอาเซียนได้ (จินตน์กานต์งาม สุทธา 2557 : 40)

จากอดีตที่ประเทศไทยเคยเป็นผู้ส่งออกกาแฟโรบัสต้า แต่ปัจจุบันไทยกลับต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศมาตั้งแต่ปี 2551 เนื่องจากผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศ โดยพันธุ์กาแฟในประเทศไทยแบ่งออกเป็นกาแฟพันธุ์อาราบิก้าร้อยละ 62 และพันธุ์โรบัสต้าร้อยละ 38 ซึ่งลดลงจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 2.24 โดยมีพื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า บริเวณจังหวัดเชียงราย และกาแฟพันธุ์โรบัสต้า บริเวณจังหวัดระนอง สุราษฎร์ธานี ชุมพร ผลผลิตรวมทั้งประเทศในปี 2554-2555 มีประมาณ 41,600 ตัน (ในขณะที่ความต้องการใช้ภายในประเทศมีมากถึง 67,620 ตัน แบ่งเป็นกาแฟโรบัสต้า 35,300 ตัน และกาแฟอาราบิก้า 6,300 ตัน ซึ่งลดลงจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 7.77 เนื่องจากในภาคใต้มีการโค่นต้นกาแฟพันธุ์โรบัสต้าเป็นจำนวนมากเพื่อนำพื้นที่ไปใช้ในการปลูกยางพาราแทน แม้ว่าเนื้อที่การปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าจะเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่ทันต่อการลดลงของเนื้อที่การปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้า จึงทำให้ในภาพรวมเนื้อที่การปลูกกาแฟของประเทศไทยลดลงจากปีที่ผ่านมา โดยปี 2555 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์คาดว่า จะมีความต้องการใช้เมล็ดกาแฟถึง 67,620 ตัน ขณะที่ผลิตได้เพียง 41,600 ตัน ทั้งนี้เพราะพื้นที่ปลูกกาแฟโรบัสต้าลดลง การผลิตมีประสิทธิภาพต่ำในสวนเดิม (อายุ 10-20 ปี) ซึ่งเสื่อมโทรม และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการตัดพุ่มต้นทำสาวกาแฟ ซึ่งศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร กรมวิชาการเกษตรได้ศึกษาวิจัยและทดลองตัดพุ่มต้นกาแฟโรบัสต้าในสวนเกษตรกร ซึ่งสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟของสวนเสื่อมโทรมได้ และทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น เป็นแนวทางสำหรับสวนกาแฟเสื่อมโทรมและสามารถนำไปประยุกต์ในการยกระดับการผลิตได้ และกาแฟยังเป็นสินค้าเกษตรที่จะได้รับผลกระทบจากการเปิดตลาดภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือเออีซี (AEC) ที่จะเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2558 ภาครัฐจึงได้มี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

มาตรการรองรับเพื่อลดผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนกาแฟโรบัสต้า โดยมุ่งให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตต่ำลง เพื่อให้สามารถแข่งขันกับกาแฟนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ เช่น เวียดนาม โดยให้เร่งแก้ปัญหาต้นทุนการผลิตสูงและผลผลิตต่อไร่ต่ำ เพื่อเพิ่มผลผลิตกาแฟในพื้นที่ปลูกเดิมให้สูงขึ้น และต้นทุนการผลิตลดลง เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับเกษตรกร ที่อาจมีสินค้าเมล็ดกาแฟหลักเข้ามาติดตลาดภายในประเทศ

การจัดการสวนกาแฟโรบัสต้าของกรมวิชาการเกษตรที่ถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดชุมพร ได้แก่ การตัดพุ่มต้นและการดูแลหลังตัด การเปลี่ยนยอดกาแฟ การตัดแต่งกิ่งกาแฟโรบัสต้า การใส่ปุ๋ย การใส่ปูน ปรับสภาพดินปลูกกาแฟ การฟื้นฟูและจัดการดินสวนกาแฟเก่า การจัดการดินปลูกกาแฟในพื้นที่ลาดชัน การควบคุมโรคและแมลงศัตรูกาแฟ และการปลูกกาแฟโรบัสต้าพันธุ์แนะนำของกรมวิชาการเกษตร ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติและปรับใช้ได้จริงในการยกระดับการผลิตกาแฟโรบัสต้า แต่ปัจจุบันสถานการณ์ที่ผลผลิตเมล็ดกาแฟของจังหวัดชุมพรลดลง เนื่องจากพื้นที่ปลูกกาแฟส่วนมากเป็นพื้นที่สวนกาแฟที่มีอายุมาก ต้นกาแฟเสื่อมโทรม และเกษตรกรไม่ได้ทำการตัดพุ่มต้นกาแฟ และพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญของจังหวัดชุมพร ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอสวี และอำเภอบางสะพาน ซึ่งผู้วิจัยศึกษาพื้นที่ปลูกกาแฟของตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร เนื่องจากพื้นที่ของตำบลนี้ ถือเป็นแหล่งปลูกกาแฟที่สำคัญและมีผลิตภัณฑ์จากกาแฟที่มีชื่อเสียงเป็นอันดับต้นๆ ของจังหวัดชุมพร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการตัดพุ่มต้นกาแฟของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร เพื่อสามารถนำข้อมูลไปเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการเกษตร นำไปใช้ในการวางแผนส่งเสริมเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการตัดพุ่มต้นกาแฟของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการตัดพุ่มต้นกาแฟของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาการยอมรับการตัดพุ่มต้นกาแฟของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการยอมรับการตัดพุ่มต้นกาแฟของเกษตรกร
6. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับการตัดพุ่มต้นกาแฟของเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่ตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร จำนวน 716 ราย และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 257 คน สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามรายชื่อเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอสวี จังหวัดชุมพร โดยวิธีการจับสลากจนครบจำนวนที่ต้องการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด ซึ่งแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตอนที่ 2 ความรู้พื้นฐานของเกษตรกรเกี่ยวกับการตัดพุ่มต้นกาแฟ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

เกษตรกรที่มีต่อการตัดฟันต้นกาแฟ ตอนที่ 4 การยอมรับเทคโนโลยีการตัดฟันต้นกาแฟ ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแต่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 20 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.880 แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความเรียบร้อยแล้วนำไปวิเคราะห์โดยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้สถิติในการอธิบายลักษณะข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานการวิจัย วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สถิติ ไคสแควร์ (Chi-square)

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

สภาพทางสังคมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 46.74 ปี มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.88 คน ด้านระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคม ส่วนใหญ่เป็นอาสาพัฒนาสาธารณสุข เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ โดยกลุ่มที่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกคือกลุ่มลูกค้านาคาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรหรือ ธกส.

สภาพทางเศรษฐกิจพบว่า เกษตรกรมีอาชีพหลักที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้มากที่สุดคือ ทำสวน เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟเฉลี่ย 10.32 ปี ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 18.50 ไร่ ขนาดพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 8.57 ไร่ พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกกาแฟส่วนใหญ่ เป็นของตนเอง และมีประเภทการถือครองหรือเอกสารสิทธิ์ที่ดินดังกล่าว เป็นโฉนด ส่วนใหญ่มีลักษณะการปลูกกาแฟแบบสวนเดี่ยว อายุต้นกาแฟของเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 8.46 ปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกกาแฟเฉลี่ย 4.12 คน โดยจำแนกเป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.81 คน แรงงานจ้างเฉลี่ย 3.44 คน มีรายได้จากการผลิตกาแฟเฉลี่ย 133,268.00 บาท รายได้ทั้งหมดในครัวเรือนเฉลี่ย 218,389.10 บาท มีรายจ่ายเพื่อการผลิตกาแฟเฉลี่ย 38,199.21 บาท รายจ่ายทั้งหมดในครัวเรือนเฉลี่ย 130,112.84 บาท โดยแหล่งเงินทุนที่นำมาใช้ในการผลิตกาแฟเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินในการผลิตกาแฟ

การได้รับการอบรมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ เคยได้รับการอบรมการตัดฟันต้นกาแฟ โดยผู้ที่เคยได้รับการอบรมมาแล้ว พบว่าได้รับการอบรมการตัดต้นกาแฟเฉลี่ย 1.90 ครั้ง ส่วนผู้ที่ไม่เคยได้รับการอบรมส่วนใหญ่ ไม่ระบุ ว่ามีความต้องการได้รับการอบรมหรือไม่ อย่างไร

แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการตัดฟันต้นกาแฟพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารในการปลูกกาแฟพบรวมอยู่ในระดับน้อย พิจารณาเป็นรายประเด็นได้ดังนี้ 1) ด้านสื่อบุคคล ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด โดยได้รับข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับมาก 2) ด้านสื่อมวลชน/สิ่งพิมพ์ ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด โดยได้รับข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับน้อย 3) ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากการไปทัศนศึกษาดูงานมากที่สุด โดยได้รับข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับน้อย

2. ความรู้พื้นฐานของเกษตรกรเกี่ยวกับการตัดพื้ต้น

เกษตรกรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการตัดพื้ต้นกาแฟในภาพรวมอยู่ในระดับมีความรู้มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการตัดพื้ต้นในประเด็นย่อยด้านการใช้ขวานหรือมีด พื้ตัดกิ่งกาแฟจะทำให้กาแฟโยกคลอน ระบบรากเสียหายและอาจทำให้ต้นกาแฟตาย มากที่สุด รองลงมาคือมีความรู้เกี่ยวกับการตัดพื้ต้นในประเด็นย่อยด้านการตัดแบบไวกิ่งที่เลี้ยงเมื่อกิ่งใหม่โตดีแล้วจะต้องตัดกิ่งที่เลี้ยงออก และการตัดพื้ต้นกาแฟโรบัสต้า มี 2 วิธี คือการตัดแบบหมดต้นและการตัดแบบไวกิ่งที่เลี้ยง ทั้งนี้ ประเด็นย่อยที่เกษตรกรตัวอย่างตอบผิดมากที่สุดคือการใส่ปุ๋ยต้องใส่ให้ชิดโคนต้น

3. ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการตัดพื้ต้นกาแฟ

เกษตรกรมีความเห็นเกี่ยวกับการตัดพื้ต้นกาแฟในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ประเด็นที่เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดคือ การตัดพื้ต้นกาแฟเป็นการกระตุ้นการให้เกิดการสร้างระบบกิ่งก้านใหม่ เปรียบเสมือนการฟื้นชีวิตให้ต้นกาแฟที่มีอายุมาก รองลงมาคือ การตัดพื้ต้นเป็นลดต้นทุนการผลิต และเป็นการยืดอายุการให้ผลผลิตกาแฟให้ยาวนานขึ้น สำหรับประเด็นที่เกษตรกรมีความเห็นด้วยในระดับที่ต่ำที่สุดคือ การตัดพื้ต้นเป็นการควบคุมปริมาณและลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูกาแฟได้ โดยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

4. การยอมรับเทคโนโลยีการตัดพื้ต้นกาแฟ

เกษตรกรที่ปัจจุบันได้ตัดพื้ต้นกาแฟส่วนใหญ่ คาดว่าในอนาคตจะตัดพื้ต้นกาแฟ ส่วนผู้ที่คาดว่าในอนาคตจะไม่ตัดพื้ต้นกาแฟให้เหตุผลว่า จะไม่ดำเนินการตัดพื้ต้นกาแฟ เนื่องจากต้องการเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่น เช่น ขางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือสวนไม้ผล เป็นต้น ซึ่งมีการจัดการที่ง่ายและได้ราคาผลผลิตที่ดีกว่าพืชกาแฟ

สำหรับการปฏิบัติในการตัดพื้ต้นกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างในปัจจุบันพบว่า ส่วนใหญ่ได้ดำเนินการตัดพื้ต้นเมื่อถึงหลักหักเสียหายจากภัยธรรมชาติ หรือจากการทำลายของโรค-แมลงศัตรูกาแฟมากที่สุด รองลงมาคือ ได้การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก และการใช้เลื่อยมือ หรือเลื่อยไฟฟ้าขนาดเล็กในการตัด ทั้งนี้ พบว่าการตัดพื้ต้นกาแฟที่เกษตรกรมีปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การพรวนดินเป็นวงรีรัศมีห่างจากโคนต้น 30-50 เซนติเมตร รอบต้นก่อนใส่ปุ๋ยแล้วกลบด้วยดินหรือปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการตัดพื้ต้น

เกษตรกรมีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการตัดพื้ต้นกาแฟในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยปัญหาที่เกษตรกรให้ความคิดเห็นมากที่สุดคือ ปัญหาการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ รองลงมาคือ ปัญหาการขาดผลผลิตกาแฟไม่เป็นแรงจูงใจในการผลิตกาแฟ และปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการตัดพื้ต้นกาแฟ สำหรับปัญหาการขาดความรู้ทางเทคโนโลยีการตัดพื้ต้นกาแฟ แยกเป็นประเด็นย่อยที่มีปัญหามากที่สุดคือ ปัญหาการบำรุงดูแลรักษาหลังการตัดพื้ต้น ปัญหาย่อยที่เกษตรกรตัวอย่างเห็นว่าปัญหาน้อยที่สุดคือการใส่ปุ๋ยและการปูนเพื่อปรับสภาพดิน สำหรับข้อเสนอแนะของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการผลิต ให้มีการสนับสนุน ต้นพันธุ์ที่ดี เครื่องมือ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี และการตรวจวิเคราะห์ดินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการตลาด ให้มีการส่งเสริมทางการตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ มีการประกันราคาผลผลิต และมีการควบคุมปริมาณการนำเข้าเมล็ดกาแฟ ด้านความรู้ ส่งเสริมให้ความรู้และเน้นการสาธิตในแปลงปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำไปลงมือปฏิบัติได้จริง

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการตัดพินต้นกาแฟ

1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจและสังคม จากการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการยอมรับการตัดพินต้นกาแฟของเกษตรกร พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการตัดพินต้นกาแฟของเกษตรกร มี 10 ปัจจัย ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการปลูก กาแฟ อายุต้นกาแฟ จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้จากกาแฟ ประสบการณ์การในปลูกกาแฟ และการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร

2) แหล่งข้อมูลข่าวสารและการได้รับความรู้ จากการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแหล่งข้อมูลข่าวสารและการได้รับความรู้ ที่มีผลต่อการยอมรับการตัดพินต้นกาแฟ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการตัดพินต้นกาแฟของเกษตรกร มี 2 ปัจจัย ได้แก่ การได้รับการอบรม และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อจำกัดด้านปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน แรงงาน เงินทุน ทำให้เกษตรกรไม่สามารถเพิ่มปริมาณผลผลิตทางการเกษตรได้เท่าที่ควร นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมของประเทศในยุคการค้าไร้พรมแดนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตสำหรับพืชเศรษฐกิจแต่ละชนิด ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามในการนำเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไปขยายผลเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟนำเทคนิคดังกล่าวไปใช้อย่างแพร่หลาย สำหรับผลผลิตกาแฟ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2553) กล่าวว่า หลังการเปิดเสรีการค้า ประเทศไทยจะต้องเพิ่มผลผลิตกาแฟในประเทศให้เพียงพอต่อความต้องการของโรงงานแปรรูปที่เพิ่มขึ้นเพื่อลดปริมาณการนำเข้า และ แก้ไขปัญหาด้านต้นทุนโดยการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น ทัดเทียมกับเวียดนามจึงมีความพยายามในการส่งเสริมให้เกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยวิธีการต่างๆ อย่างหลากหลาย และส่วนใหญ่ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรอย่างดี

ดังจะเห็นได้จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งพบว่า เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมให้ปรับเปลี่ยนหรือนำเทคโนโลยีทางการเกษตรไปใช้นั้น ส่วนใหญ่ให้การยอมรับเทคโนโลยีดังกล่าว เช่น การวิจัยเรื่อง การยอมรับเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในตำบลลาวี อำเภอมะขาม จังหวัดเชียงราย ของ กฤตวรรณ เวชกิจ (2555) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ยอมรับระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ทั้งจากการประเมินโดยการสำรวจความคิดเห็น และสอบถามจากการปฏิบัติจริงของเกษตรกรในปัจจุบัน โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมดยอมรับระบบเกษตรดีที่เหมาะสมในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับการวิจัยของ วสันต์ สุขสุวรรณ (2555) ที่ศึกษาเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกรในจังหวัดระนอง เมื่อสำรวจความคิดเห็นพบว่า เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีการผลิตในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาจากการนำไปปฏิบัติ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับนำไปปฏิบัติ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยในประเด็นดังต่อไปนี้ การตัดแต่งกิ่งกาแฟ การใส่ปุ๋ย โดโลไมท์ปรับสภาพดินในสวนกาแฟ การตัดพินต้นกาแฟ การทำปุ๋ยหมักจากแกลบกาแฟ การกำจัดแมลงศัตรูกาแฟ และการใส่ปุ๋ยกาแฟ เป็นต้น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการยอมรับการตัดพ่นต้นกาแฟ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตกาแฟ จากผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับการตัดพ่นต้นกาแฟ มีการปฏิบัติด้านการตัดพ่นต้นกาแฟหลายกิจกรรม เช่น การตัดพ่นต้นเมื่อถึงหลักหัก เสียหายจากภัยธรรมชาติหรือจากการทำลายของโรค-แมลงศัตรูกาแฟและใช้เลื่อยมือหรือเลื่อยไฟฟ้าขนาดเล็กในการตัด เป็นต้น นอกจากนี้ส่วนใหญ่ยังคาดว่าในอนาคตจะทำการตัดพ่นต้นกาแฟอีกด้วย

แต่เมื่อพิจารณาความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในการดำเนินการตัดพ่นต้นกาแฟ พบว่า เกษตรกรยังมีความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับการผลัดกาแฟ เช่น เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่า การใส่ปุ๋ยต้นกาแฟควรใส่ปุ๋ยให้ชิดกับโคนต้นมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สอดคล้องกับผลการปฏิบัติด้านการตัดพ่นต้นกาแฟ ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามหลักที่ถูกต้อง นั่นคือ การพรวนดินเป็นวงรีที่มีห่างจากโคนต้น 30-50 เซนติเมตร รอบต้นก่อนใส่ปุ๋ยแล้วกลบด้วยดินหรือปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก สำหรับปัญหาที่เกษตรกรประสบมากที่สุดในการตัดพ่นต้นกาแฟ คือ การขาดความรู้ด้านการตัดพ่นต้นกาแฟ ที่สำคัญคือ การขาดแคลนแรงงานในการตัดพ่นต้นกาแฟ ดังจะเห็นได้จากเกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือนเพียง 1-3 คน เท่านั้น และส่วนใหญ่เป็นการจ้างแรงงานจากภายนอกครัวเรือน ซึ่งปัจจุบันค่าจ้างแรงงานค่อนข้างสูง ทำให้เกษตรกรบางส่วนไม่ยอมรับเทคโนโลยีการตัดพ่นต้นกาแฟเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ให้การยอมรับการตัดพ่นต้นกาแฟ และเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการตัดพ่นต้นกาแฟ พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดต่างๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยจากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ พบว่า ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีเช่น เพศ จากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทั้งนี้ ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527) กล่าวว่าไว้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีแนวโน้มที่จะยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรได้ง่ายกว่าเพศชาย รวมทั้ง การที่เกษตรกรมีความพร้อมด้านปัจจัยการผลิตมากกว่าจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าและเร็วกว่าเกษตรกรที่มีปัจจัยการผลิตน้อยกว่า เช่น ที่ดิน เงินทุน เป็นต้น ซึ่งตรงกับผลการศึกษาครั้งนี้ ที่พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทำการเพาะปลูกในที่ดินที่เป็นของตนเอง โดยมีลักษณะการถือครองเป็นโฉนด นอกจากนี้ ทางด้านเงินทุน เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินของตนเองในการเพาะปลูกกาแฟ และส่วนใหญ่ยังไม่มีภาระหนี้สินจากการผลัดกาแฟอีกด้วย ทำให้มีเกษตรกรตัวอย่างมีแนวโน้มที่จะยอมรับนำเทคโนโลยีการตัดพ่นต้นกาแฟมาใช้

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลัดกาแฟค่อนข้างน้อย แต่พบว่า แหล่งข้อมูลที่เกษตรกรได้รับมากที่สุด คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่ง บุญสม วราเอกสิริ (2529) ได้กล่าวไว้ว่า หากเกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำการเกษตรจากแหล่งต่างๆ รวมทั้ง ได้รับการเขียนเขียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรบ่อยๆ จะทำให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับเทคโนโลยีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527) ที่กล่าวว่าไว้ว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ และเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรทำให้สามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังกล่าวไว้ด้วยว่า การยอมรับเทคโนโลยี เป็นการตัดสินใจของกลุ่ม (Group decision) อย่างหนึ่ง ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในการก่อเกิดจากการกระตุ้นภายในกลุ่มให้มีการยอมรับเทคโนโลยีการตัดพ่นต้นกาแฟมากขึ้น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบสมมุติฐานปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการตัดพื้นต้นกาแฟ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการปลูก กาแฟ อายุต้นกาแฟ จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้จากกาแฟ ประสิทธิภาพการในปลูกกาแฟ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการอบรม และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการตัดพื้นต้นกาแฟของเกษตรกร ส่วนเพศ รายจ่ายจากกาแฟ และขนาดพื้นที่ปลูกกาแฟ ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการตัดพื้นต้นกาแฟ ซึ่งนำมาอภิปราย ได้ดังนี้

1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ตำบลเขาทะลุ จากการศึกษาพบว่า อายุ มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการตัดพื้นต้นกาแฟ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สากล มีสุข (2549) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า อายุของเกษตรกร ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกร

2) ระดับการศึกษา ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการตัดพื้นต้นกาแฟ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤตวรรณ เวชกิจ (2555) ศึกษาการยอมรับเกษตรกรที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญในเชิงบวกได้แก่ พื้นที่ปลูก และระดับการศึกษา

3) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน ประสิทธิภาพการในปลูกกาแฟ มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการตัดพื้นต้นกาแฟ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศักดิ์สิทธิ์ ชวนพงษ์พานิช (2538) ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมโครงการปลูกกระเทียมพันธุ์เมืองฝางของเกษตรกรในจังหวัดพะเยา ซึ่งพบว่า ประสิทธิภาพและจำนวนแรงงานภายในจังหวัดพะเยา มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการส่งเสริมการปลูกกระเทียมพันธุ์เมืองฝางของเกษตรกรในจังหวัดพะเยา

4) รายได้จากกาแฟ และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการตัดพื้นต้นกาแฟ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เลอภ ศิริสันติกุล (2536) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับคำแนะนำวิธีการปลูกกาแฟ อาราบิก้าของชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า ระดับรายได้จากกาแฟ และระดับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอาราบิก้าของชาวเขาเผ่าม้ง อย่างมีนัยสำคัญในทางสถิติ

5) การได้รับการอบรม มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการตัดพื้นต้นกาแฟ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐกฤต พิทักษ์ (2547) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีในการป้องกันกำจัดหนอนกออ้อยโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรชาวไร่อ้อย จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งพบว่า การได้รับการฝึกอบรม การเปิดรับข่าวสารความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดหนอนกออ้อยโดยวิธีผสมผสาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการส่งเสริมการตัดพื้นต้นกาแฟ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านต่างๆ แก่เกษตรกร เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรมีการตัดพื้นต้น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

กาแฟมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จากผลการวิจัยพบว่า การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเป็นปัญหาที่สำคัญของเกษตรกรตัวอย่าง ทั้งนี้ ในการตัดพื้ต้นกาแฟ จำเป็นต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์จำนวนมาก เช่น มีด เลื่อย ปูนแดง ปูย และยอดพันธุ์ดี เป็นต้น นอกจากนี้ ความรู้และเทคนิคเกี่ยวกับการตัดพื้ต้นกาแฟ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างจริงจัง โดยเน้นการอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้เกษตรกรได้สัมผัสและได้ฝึกปฏิบัติจริงในแปลงสาธิต เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติในแปลงของตนได้อย่างแท้จริง

2) การส่งเสริมการผลิตกาแฟคุณภาพเพื่อเพิ่มราคาจำหน่าย จากผลการวิจัยเกษตรกรได้ให้ความเห็นว่าปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งคือ ราคากาแฟไม่เป็นที่พอใจ ทำให้ไม่มีความต้องการในการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟนอกจากนี้ ยังพบว่า เกษตรกรส่วนหนึ่งไม่มีความสนใจในการตัดพื้ต้นกาแฟ เนื่องจากมีความต้องการหันไปปลูกพืชชนิดอื่นที่คาดว่าจะดีกว่ากาแฟ เช่น ยางพารา เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรหามาตรการในการเพิ่มราคากาแฟให้แก่เกษตรกร โดยต้องเป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนโดยไม่กระทบต่อกลไกการตลาด เช่น การส่งเสริมการปลูกกาแฟแบบอินทรีย์ หรือกาแฟมาตรฐาน GAP ซึ่งจะทำได้กาแฟคุณภาพที่ปราศจากสารเคมี ทำให้สามารถจำหน่ายได้ในราคาสูงกว่ากาแฟทั่วไปในตลาด รวมทั้ง การส่งเสริมการผลิตและการแปรรูปกาแฟแบบครบวงจร อันเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่กาแฟที่จำหน่าย ทั้งนี้ การที่ราคากาแฟสูงขึ้นจะเป็นแนวทางหนึ่งในการกระตุ้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยการจัดการการผลิตในสวนกาแฟ รวมทั้งการตัดพื้ต้นกาแฟได้เป็นอย่างดี

3) เพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกาแฟ จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกาแฟค่อนข้างน้อย ไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทบุคคล สื่อมวลชน หรือสิ่งพิมพ์ หรือสื่อประเภทกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ มีเฉพาะแหล่งข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเท่านั้นที่เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด นอกจากนี้ การที่รับรู้ข้อมูลอย่างจำกัด ทำให้เกษตรกรไม่ปฏิบัติตามหลักการผลิตกาแฟที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น การใส่ปุ๋ยให้ชิดโคนต้นมากที่สุด เป็นต้น นอกจากนี้ จากที่กล่าวมาแล้วว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ด้านการผลิตทางการเกษตร จะส่งผลให้เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะยอมรับเทคโนโลยีมากขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์หรือการให้ความรู้ในการผลิตกาแฟแก่เกษตรกรผ่านสื่อต่างๆ มากขึ้น เช่น การสื่อสารผ่านวิทยุชุมชน การเผยแพร่ความรู้ผ่านทางเอกสาร เพื่อแจกฟรีแก่เกษตรกร การให้วิทยากรมาให้ความรู้แก่เกษตรกรผ่านการประชุมในหมู่บ้านของเกษตรกร เป็นต้น

4) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร จากการรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าการรวมกลุ่มเป็นกระบวนการหนึ่งในการกระตุ้นการยอมรับเทคโนโลยี เนื่องจากการรวมกลุ่มถือเป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้พูดคุย แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกัน แล้วนำมาปรับใช้กับตนเอง ทั้งนี้ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มเช่นกัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันพอสมควร แต่ทั้งนี้ พบว่า กลุ่มที่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกคือ กลุ่มสมาชิก ธกส. ซึ่งเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อกู้ยืมเงินมาใช้ในการทำการเกษตร ทำให้อาจไม่มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟเท่าที่ควร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมากขึ้น เช่น การอบรมให้ความรู้ด้านการตัดพื้ต้นแก่กลุ่มเกษตรกร การเลือกใช้แปลงสาธิตของสมาชิกในกลุ่มในการสาธิตการตัดพื้ต้นกาแฟ เป็นต้น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการตัดพื้นดินกาแฟของเกษตรกรที่มีการตัดพื้นดิน และเกษตรกรที่ไม่ได้ตัดพื้นดิน ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ทั้งในด้านการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การเพิ่มคุณภาพเมล็ดกาแฟ และการลดต้นทุนการผลิตกาแฟ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการส่งเสริมเกษตรกรต่อไป
- 2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการและแนวทางส่งเสริมการตัดพื้นดินกาแฟ เพื่อเป็นแนวทาง รูปแบบในการส่งเสริมเกษตรกรต่อไป
- 3) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับเหตุจูงใจในการปลูกกาแฟ และการลงไว้ซึ่งพื้นที่ปลูกกาแฟ เนื่องจากแนวโน้มพื้นที่ปลูกกาแฟจะลดลงในอนาคต โดยวิธีการวิเคราะห์พื้นที่และชุมชนแบบมีส่วนร่วมเข้ามาผนวก

เอกสารอ้างอิง

- กฤตวรรณ เวชกิจ. (2555). การยอมรับเกษตรกรที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในตำบลลาวัวอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- ดิเรก ฤกษ์ร้าย. (2527). หลักการส่งเสริม. กรุงเทพฯ: บีเอฟไอ.
- ณัฐกฤต พัทธภัย. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีในการป้องกันกำจัดหนอนกออ้อยโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรชาวไร่อ้อย จังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ
- บุญสม วราเอกศิริ. (2529). ส่งเสริมการเกษตร หลักวิธีการ. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
- เลอภพ ศิริสันติกุล. (2536). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอาราบิก้าของชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดเชียงใหม่ กรณีศึกษาหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ เชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต เกษตรศาสตร์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วันดี สุขสุวรรณ. (2555). การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกรในจังหวัดระนอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- ศักดิ์สิทธิ์ ชวนพงษ์พานิช. (2538). ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมโครงการปลูกกระเทียมพันธุ์พื้นเมืองฝางของเกษตรกรในจังหวัดพะเยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สาเกต มีสุข. (2549). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกรอำเภอค้อยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2553). ศักยภาพการผลิตกาแฟไทยเพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.